

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 9 marca 2016 r.

Adam Bodnar

VII.602.111.2015. JZ

**Pan
Wojciech Hermeliński
Przewodniczący
Państwowej Komisji
Wyborczej**

Pragnę zwrócić uwagę Pana Przewodniczącego na problematykę **braku uregulowania w polskim prawie wyborczym instytucji tzw. krajowych obserwatorów wyborów**. Kwestia ta jest już od dłuższego czasu podnoszona m.in. przez Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), ekspertów, przedstawicieli doktryny, a także organizacje społeczne.

Warto zauważyć, że obecnie ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 ze zm.) w art. 50 reguluje instytucję międzynarodowych obserwatorów wyborów. W raporcie przedstawiającym wnioski z obserwacji wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP, które odbyły się w 2011 roku, Misja Oceny Wyborów (EAM) OBWE zauważyła: „Przepisy dopuszczające międzynarodowych obserwatorów zostały wprowadzone do Kodeksu wyborczego, częściowo wprowadzając w życie wcześniejszą rekomendację OBWE/ODHIR. [...] Jednak wbrew par. 8 Dokumentu Kopenhaskiego z 1990 roku nie przewiduje się obserwowania wyborów przez krajowe organizacje pozapartyjne”¹.

¹ Rzeczpospolita Polska, *Wybory parlamentarne 9 października 2011 r. Raport Misji Oceny Wyborów OBWE/ODIHR*, Warszawa 2012.

W dokumencie sformułowano również rekomendację: „Kodeks wyborczy powinien zapewniać krajowym obserwatorom pozapartyjnym pełny dostęp do wszystkich etapów procesu wyborczego”.

Podobne wnioski dotyczące braku uregulowania statusu krajowych obserwatorów zostały podniesione również w raporcie Misji Oceny Wyborów OBWE przeprowadzającej obserwację wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP, które odbyły się w 2015 roku. W dokumencie tym powtórzono, że jest to stan niezgodny z par. 8 Dokumentu Kopenhaskiego OBWE z 1990 roku, a **konieczność wprowadzenia regulacji została uznana za jedną z najważniejszych rekomendacji dla Polski**².

Na ważną rolę w procedurze demokratycznych wyborów, jaką odgrywa instytucja obserwatorów wyborów, wskazuje również *Kodeks Dobrych Praktyk w Sprawach Wyborczych* przyjęty przez Komisję Wenecką. Dokument ten w punkcie II.3.2 określa, że: „zarówno krajowi jak i międzynarodowi obserwatorzy powinni otrzymać najszerszej możliwą sposobność udziału w obserwacji wyborów”³.

Na konieczność podjęcia prac legislacyjnych nad uregulowaniem instytucji obserwatorów krajowych wskazuje doktryna prawa: „Skoro w Kodeksie wyborczym nastąpiła instytucjonalizacja obserwatorów międzynarodowych, to nie powinno być przeszkód, by nastąpiła również instytucjonalizacja krajowych obserwatorów pozapartyjnych. **Nie tylko bowiem partie polityczne uczestniczące w wyborach mają interes w czuwaniu nad ich prawidłowym przebiegiem (mężowie zaufania), ale interes taki mogą mieć również organizacje pozarządowe dążące do doskonalenia procesów wyborczych. Taka instytucjonalizacja byłaby więc zgodna z tendencją do umacniania społeczeństwa obywatelskiego**”⁴. W komentarzu do Kodeksu wyborczego wskazano z kolei, że „[...] Kodeks nie ustanowił instytucji niezależnych obserwatorów wyborów. Dlatego w tym zakresie należy rozważyć interwencję ustawodawcy”⁵. Postulaty te podnoszą

² Republic of Poland, *Parliamentary Elections 25 October 2015. OSCE/ODIHR Election Assessment Mission Report*, Warsaw 2016.

³ *Code of Good Practice in Electoral Matters, GUIDELINES AND EXPLANATORY REPORT*, Adopted by the Venice Commission at its 52nd session (Venice, 18-19 October 2002).

⁴ J. Jaskiernia, *Kierunki pożądanых zmian polskiego prawa wyborczego w świetle raportów misji obserwacyjnych Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie*, [w:] „Aktualne problemy prawa wyborczego”, B. Banaszak, A. Bisztyga, A. Feja-Paszkiewicz (red.), Zielona Góra 2015, s. 194.

⁵ K. Czaplicki, B. Dauter, S. J. Jaworski, A. Kisielewicz, F. Rymarz, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 169.

również organizacje społeczne i praktycy, biorący udział w procedurze obserwowania wyborów w ramach organizacji międzynarodowych⁶.

W związku z powyższym, działając w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.), zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska odnośnie do potrzeby i zakresu pożądaných zmian prawnych regulujących instytucję obserwatorów krajowych oraz wskazanie ewentualnych planowanych działań w tym obszarze.

Podpis na oryginale

⁶ S. Szyszka, *Obserwatorzy wyborów w polskim prawie i w praktyce międzynarodowej*, Warszawa 2011.